

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2021

YEARBOOK

2021

ГОДИНА 12
БРОЈ 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2021
YEARBOOK
2021

ГОДИНА 12
БР. 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Благо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

- проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева,
виш лектор м-р Снежана Кирова, доц. д-р Наталија Поп-Зариева,
доц. д-р Надица Негривска, виш лектор д-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Кире Зафиров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strossmaier, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,

Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD,

lecturer Snezana Kirova, MA, Ass. Prof. Natalija Pop-Zarieva, PhD,

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Kire Zafirov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Посвета

Професор д-р Снежана Веновска-Антевска (1959 – 2020) 9

Јазик

Лилјана Јовановска

ОБИДИТЕ ЗА КОДИФИКАЦИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
ВО XIX ВЕК

Liljana Jovanovska

ATTEMPTS FOR CODIFICATION OF THE MACEDONIAN
LANGUAGE IN THE NINETEENTH CENTURY 15

Надица Негриевска, Весна Коцева

ПРЕДЛОШКИ КОНСТРУКЦИИ ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ
СТАТИЧНА ПОЛОЖБА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И
НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska, Vesna Kocева

PREPOSITIONAL CONSTRUCTIONS WITH
STATIC SPATIAL MEANING IN THE ITALIAN LANGUAGE
AND THEIR EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 29

Марија Соколова

РАЗЛИКУВАЊЕ НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ
СОСЕДСКИ | СОСЕДНИ И КОМУНИКАТИВНО | КОМУНИКАЦИСКО

Marija Sokolova

DIFFERENCE BETWEEN PARONIMIC COUPLES
NEIGHBORLY | NEIGHBORING AND
COMMUNICATIVE | COMMUNICATION(S) 41

Весна Коцева, Надица Негриевска

СЕМАНТИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО
ЖАРГОНСКИОТ ИЗРАЗ НА МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева, Nadica Negrievska

SEMANTIC EXPRESSIONS IN THE YOUTH SPEECH IN ITALY 51

Ивана Котева, Махмут Челик

ВЕШНИЦИ И СПИСАНИЈА НА ТУРСКИ ЈАЗИК ОД
МАКЕДОНСКОТО ПОДНЕБЈЕ

Ivana Koteva, Mahmut Chelik

NEWSPAPERS AND MAGAZINES IN TURKISH LANGUAGE
FROM THE MACEDONIAN REGION 65

Весна Коцева

КАРАКТЕРИСТИКИ И ФУНКЦИИ НА ГОВОРОТ НА
МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева

CHARACTERISTICS AND FUNCTIONS OF
THE YOUTH SPEECH IN ITALY 75

Марија Леонтиќ, Деспина Минова
ГОВОРНИОТ ЧИН ОДБИВАЊЕ НА ПОКАНА КАЈ
СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
Marija Leontik, Despina Minova
THE SPEECH ACT REFUSING AN INVITATION OF STUDENTS AT
THE DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATUR..... 87

Јазикот во политиката

Викторија Саздова, Билјана Ивановска
ЗБОРОВНАТА ГРУПА ИМЕНКИ СО ЕМОЦИОНАЛЕН ПРИЗНАК
ВО ТЕКСТОВИ ОД ОБЛАСТА НА ПОЛИТИКАТА
Viktorija Sazdova, Biljana Ivanovska
WORD CLASS OF NOUNS WITH EMOTIONAL FEATURE
IN POLITICAL TEXTS 99

Дејан Маролов, Страшко Стојановски
ПРИДАВКАТА „МАКЕДОНСКИ“ ВО ДОГОВОРИТЕ СО
БУГАРИЈА (2017 ГОД.) И СО ГРЦИЈА (2018 ГОД.)
Dejan Marolov, Strashko Stojanovski
THE ADJECTIVE “MACEDONIAN” IN THE AGREEMENTS
WITH BULGARIA FROM (2017) AND GREECE (2018) 107

Терминологија и преведување

Светлана Јакимовска
ОСВРТ КОН МАКЕДОНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА
Svetlana Jakimovska
MACEDONIAN TERMINOLOGY REVIEW..... 117

Луција Видеска
ЗА ПРЕВОДОТ НА АНТРОПОНИМИТЕ, ТОПОНИМИТЕ И
ТИТУЛИТЕ ВО СЕРИЈАТА „ИГРА НА ТРОНОВИ“
Lucija Videska
TRANSLATION OF ANTHROPONYMS, TOPONYMS AND
TITLES IN THE TV SERIES “GAME OF THRONES” 129

Книжевност и фолклор

Бојана Самарџиева, Ана Витанова-Рингачева
ВЕРУВАЊАТА ВО БОЛЕСТИ И ОБРЕДНАТА ПРАКТИКА ЗА
НИВНО ЛЕКУВАЊЕ ВО ТИКВЕШКИОТ РЕГИОН
Bojana Samardzieva, Ana Vitanova-Ringacheva
BELIEFS IN DISEASES AND RITUAL PRACTICE FOR
THEIR TREATMENT IN THE TIKVESH REGION 143

Ева Ѓорѓиевска, Јована Караниќиќ-Јосимовска ДАНТЕ ВО КОНТЕКСТ НА СВЕТСКАТА КЛАСИЧНА ЛИТЕРАТУРА Eva Gjorgjievska, Jovana Karanikikj-Josimovska DANTE IN CONTEXT OF WORLD CLASSIC(AL) LITERATURE.....	155
Marija Krsteva, Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva LITERATURE REVIEW ON LIFE-WRITING GENRE BLENDING	163
Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova, Marija Krsteva BLOOD AND SEXUALITY IN STOKER’S DRACULA.....	171
 <i>Методика на наставата по странски јазик</i>	
Natka Jankova Alagjovska, Saska Jovanovska INTERCULTURAL COMMUNICATION COGNITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND BULGARIA.....	183
Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES TO LEARNERS OF ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN HIGHER EDUCATION.....	195
Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска СТРАТЕГИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕ НА ШПАНСКИ ЈАЗИК (J3) КАЈ СТУДЕНТИ СО АНГЛИСКИ ЈАЗИК (J2) Marija Todorova, Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES FOR ACQUISITION OF SPANISH AS L3 TO STUDENTS- LEARNERS OF ENGLISH AS L2.....	205

ДАНТЕ ВО КОНТЕКСТ НА СВЕТСКАТА КЛАСИЧНА ЛИТЕРАТУРА

(текст презентираан по повод настанот „Светот на Данте во колективната меморија“, УГД Штип)

Ева Ѓорѓиевска¹, Јована Караникиќ-Јосимовска²

¹Филолошки факултет, Универзитет Гоце Делчев – Штип
eva.gorgievska@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет Гоце Делчев – Штип
jovana.karanikik@ugd.edu.mk

Апстракт: Трудот го разгледува знаменитото дело на средновековниот италијански поет Данте Алигиери, *Божествена комедија*, во контекст на класичната литература, сфатена не само како литература на класичната Антика, туку и како литература на трајни книжевни вредности воопшто, земена во светски контекст. Затоа трудот е поделен на две целини, кои го третираат делото на Данте во контекст на нововековната, како и во контекст на старовековната литературна традиција. Се концентрираме на неколку автори, Гете, Блејк и Булгаков, кои припаѓаат на различни книжевни формации и кои не прават преработка на *Комедијата*, туку секој посебно, во зависност од својот светоглед, ги претставуваат мотивите и сликите преземени од *Божествената комедија* кои реферираат на подземното и небесното царство согласно христијанската визија. Потоа се навраќаме на имиња од Антиката кои му претходат на Данте и оставиле трага врз него: староримските претхристијански поети Овидиј и Вергилиј.

DANTE IN CONTEXT OF WORLD CLASSIC(AL) LITERATURE

Eva Gjorgjievska¹, Jovana Karanikikj Josimovska²

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
eva.gorgievska@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
jovana.karanikik@ugd.edu.mk

Abstract: The paper examines the important work of the medieval Italian poet Dante Alighieri, *The Divine Comedy*, in the context of classic(al) literature, understood not only as the literature of classical Antiquity, but also as the literature of enduring literary values in general, taken in a world context. Therefore, the work is divided into two parts, which treat Dante's work in the context of the modern, as well as in the context of the ancient literary

tradition. We concentrate on several authors, Goethe, Blake and Bulgakov, who belong to different literary formations and who do not remake the *Comedy*, but each, depending on their worldview, represent the motifs and images taken from the *Divine Comedy* as a treatment of the underground and the kingdom of heaven according to the Christian vision. Then we return to the names from Antiquity that preceded Dante and left a mark on him: the ancient pre-christian poets Ovid and Virgil.

Вовед

Под поимот класична литература не се подразбира само литературата на класичната Антика, туку и секоја литература, во кој било период, земена како образец за уметничка вредност. Иако Данте му припаѓа на доцниот среден век, на пресвртницата помеѓу религиозната и ренесансната литература, во неговото творештво се случува специфична комбинација на верските мотиви со фантазиските и митолошки претстави. Токму затоа, освен што е дел од плејадата на класични автори, Данте претставува и мост помеѓу колективното минато и иднината на литературата која му следи, па некогаш критиката во него ги гледа и раните фази на магичниот реализам. Имагинарноста на Данте ќе биде всушност инспирација за многу подоцнежни поети. Во понатамошната разработка ќе ги разгледаме книжевните релации кои се движат во две различни временски насоки, од една страна тие се однесуваат на влијанието кое Данте го имал врз подоцнежните поети, а од друга страна на поетите кои му претходеа и биле пресудни за формирање на одредени поетски карактеристики на неговото дело.

Данте помеѓу колективната свест и индивидуалниот дух

Но, кога познатиот германски критичар и естетичар Ерик Оербах (2021) се обидува да ги спореди, на пример, Данте и Гете (кој е еден друг литературен класик, припадник на германскиот романтизам), заклучува дека „ликовите и сцените во *Фауст* на Гете се работа на индивидуалната душа и нејзината историја, тие се бесмислени доколку не реферираат на оној кој ги проживува. Во *Божествената комедија*, пак, тие припаѓаат на објективниот поредок надвор од индивидуата“ (Auerbach, 134–143). Всушност, со Данте завршува една ера и сè што ќе се случува во литературата на новиот век, почнувајќи од 15 век, па до денес, ги има во преден план субјективните драми на ликовите, а не колективните борби или трауми.

Затоа нема да биде невообичаено што, погледнато наназад, дел од фантазмагоријата на *Божествената комедија* потсетува на фолклорните бајки, на она првично народно творештво кое го одразувало колективниот дух. Данте ги минува всушност истите етапи како јунакот во бајката¹, јунакот како и Данте

¹ Владимир Пропп (2009) во *Морфологија на сказната* ги поставува универзалните етапи на развој

е загубен во шума поради непочитување на одредена забрана, заробен во јама која има улога на иницијациски простор (кај Данте тоа е Пеколот), се среќава со непријателски ликови кои му се закана (кај Данте тоа се бројните митолошки чудовишта, Минос, Кербер, Минотаур, Кентаур, Харпии, Герион кои служат само за да влеваат страв, но исто така Данте се среќава и со реални политички противници), и која најчесто завршува со победа над зло (искачувањето на Данте во Рајот), матримониум, симболичен или реален, со избраната принцеза (во случајот на Данте тоа е Беатриче) и враќање во домот (Фиренца кај Данте). Светот на бајката функционира како непроменлив поредок низ кој јунакот треба да мине за да го заслужи доброто, каква што е и функцијата на Рајот кај Данте.

Данте и нововековната класична литература

Литературата на новиот век ги презема идејата за Рајот и Пеколот, и видно се инспирира од *Божествената комедија*, но тие повеќе го немаат истото значење како кај Данте. Конкретно кај Гете (1989) кој беше претходно споменат, на Фауст му се неопходни Пеколот и Мефистофел за да го надополни знаењето кое не може да го постигне исклучиво со разумот. Нему му се потребни и страстите на искуството за да биде целосен. Додека Вергилиј го води Данте низ Пеколот за да ги согледа туѓите страдања, Мефистофел го води Фауст за да го вовлече во гревот, прикажувајќи му го Пеколот како привлечно место.

Во вториот дел на Фауст, кој е помалку познат бидејќи најчесто се концентрираме на првиот, душата на Фауст исто така завршува во Рајот каде што е пренесена со посредство на ангелите. Последната фигура која се појавува е исто како и кај Данте вечно женскиот принцип на *Mater Gloriosa*, односно Богородица, но исто така доминираат и други женски фигури, трите свети библиски жени² Големата Грешница (од Евангелието според Лука, 7: 36), Самарјанката (Евангелие според Јован, 4) и Марија Египетска (*Acta Sanctorum*, Списи за светците) кои се молат за душата на Фауст. И кај него женскиот принцип е поставен како последно прибежиште на душата.

И други слики во *Фауст* потсетуваат на оние од Данте, сцени кои подоцна можат да се видат кај францускиот сликар Ежен Делакроа³: двата женски принципи прикажани во вториот дел на Фауст, Гречен и Елена Тројанска, излегуваат од подземјето и се прикажуваат во облик на духови, како и душите кај Данте, а заслепеноста е исто така последната казна на Фауст, спротивна на гревот, во моментот кога се заборава во фантазмите за својата идна моќ, како што во Пеколот се казнети со свртување на главата нанзад оние кои гледале напред во иднината.

на дејството во волшебната приказна: на пр. забрана, оддалечување, кршење на забраната, појава на противник, испитување, измама на штетникот итн. (стр. 150–151)

² Првично грешни, но преобратени во верата по средбата со Исус

³ Ежен Делакроа: Илустрации на *Фауст* од Гете, 1828

Додека првиот дел на Фауст се однесува на љубовната страст, вториот е концентриран на расипништвото и моќта, и тука го гледаме Мефистофел како за првпат печати банкноти кои треба да го заменат златото. Занесот на моќта кај Фауст оди дотаму што тој посакува да ги поседува водите и одбира да пресуши едно море, да го дислоцира за да изгради свој замок на запленетата земја. Клучниот пресврт се случува кога Мефистофел треба да ја земе душата на Фауст бидејќи во моментот на фасцинација од пресушеното море тој конечно ја изговара реченицата „Запри мигу, толку си убав“. Сепак, Фауст не завршува во Пеколот, бидејќи неговата фасцинација се однесува на имагинативен феномен, а не на реален. Самата релативизација на Рајот, кој во случајов е сведен само на фантазмагоричен елемент, говори за новата концепција на доброто и злото кај авторите кои му следат на Данте и кои започнуваат со една манихејска⁴ визија на надополнување на двата феномена, а не на нивно спротивставување, и тоа преку моќта на имагинација.

Еден друг поет кој исто така бил фасциниран од Данте е англискиот романтичар Вилијам Блејк. Тој уште во рана возраст започнал да се занимава со гравури, а позната е неговата колекција на илустрации посветени на Пеколот на Данте. Истата комплементарност на доброто и злото како кај Гете е присутна и кај Блејк, на пример во неговата прозна поема „Венчавката на Рајот и Пеколот“ (2013). Тука Блејк забележува: „Ако се мине низ вратите на перцепцијата, тогаш секој дел од светот на човекот ќе му изгледа онаков каков што е – бесконечен“ (Blake, 1982). Оваа нова димензија која ја надминува перцепцијата на петте сетила е всушност *фантазијата* и Блејк се смета за оној кој ја вовел како феномен во новата литература. Блејк пишува две паралелни збирки „Песни на невиноста“ и „Песни на искуството“ кои се пандан на Пеколот и Рајот кај Данте, и каде што секоја песна од првиот циклус има своја спротивставена песна во вториот. Најпознати се „Јагнето“ и „Тигарот“ кои се претпоставува дека се алегории на Исус и на Сатаната.

Неколку стихови од „Венчавката на Рајот и Пеколот“ исто така можат да ја илустрираат сличната анимална фантазмагорија кога станува збор за отворање на моралните прашања во делото, но со амбивалентно толкување:

Тигрите на гневот се помудри од паролата на промислението.
(Blake: 1982. "Proverbs of Hell", line 44, Plate 9)

Патот на надминувањето на мерата води до палатата на мудроста.
(Blake: 1982. "Proverbs of Hell", line 3, Plate 7)

Во неговите пророчки книги, Блејк создава сопствена митологија каде ги поврзува учењето од Библијата и старогрчката митологија, налик на хибридниите слики за кои сведочи делото на Данте.

⁴ Во својата основа манихејството го има принципот на дуализам на доброто и злото, светлината и темнината, а Бог е само еден дел од таа двојна целина

Како пример за она што се случува со Пеколот и Рајот во литературата на 20 век ќе го земеме рускиот роман *Мајсторот и Маргарита* на авторот Михаил Булгаков (1970). Тука силите на доброто и злото се обединуваат исто како во 19 век, но се многу повидливо во служба на уметноста, а за сметка на тоа исчезнуваат донекаде етичките дилеми. И покрај тоа, паралелата помеѓу двата корумпирани градови, Фиренца на Данте и Москва на Булгаков се наметнува во преден план. Дваесеттиот век ќе создаде нов модел на фантазијата и ќе го активира магичниот релизам, не напуштајќи ги сè уште сликите на Пеколот и Рајот. Мајсторот е всушност писател од Москва сместен во душевна болница по неуспехот на неговиот роман за Јешуа Ха-Ноцри (односно Исус) и Понтиј Пилат. Демоните кои доаѓаат во Москва, сведочат пред неверниците дека библиската приказна е вистинита историја и дека и тие самите доаѓаат оттаму за да ги вразумат. Булгаков поставува паралелни приказни, едната се одвива во сегашна Москва, а другата во историскиот период на погубување на Исус во Ерусалим по наредба на Пилат. Не е поетот оној кој оди во пеколот или рајот, туку демоните се оние кои доаѓаат во реалноста меѓу луѓето и го бранат поетот. Демоните се насекаде присутни и се комични, гротескни фигури, кои сепак прават злодела. Тие го заземаат театарот кој е всушност метафора за имитацијата на животот и сосема ги истеруваат подобните уметници од сцената. Фикцијата навлегува во стварноста отворајќи ја нејзината магична димензија, а мистиката на Светото писмо станува историја. Современата фикција која го воведува тој момент на металитерарност, го поставува прашањето за капацитетот на секој од ликовите да ја восприми тенката линија помеѓу двете сфери. Но, на крајот, Ха-Ноцри бара од професорот по црна магија Волант да му помогне на Мајсторот. Романот е всушност своевидна интерпретација на Фауст, каде Гаволот му помага на писателот да го пробие своето дело, но тоа не е манипулаторски демон, туку духовит, комичен и гротескен лик во одбрана на духовноста. Не случајно критичарот Лакшин (Petro, 2015, p.47-72), на пример, тврди дека Булгаков е поврзан со религиозноста и мистицизмот на ист начин како *Божествената комедија* или Фауст.

Со тоа што би можеле да речеме дека Чистилиштето на Данте ја има истата онаа функција на хармонизирање на доброто и злото кое постои само на ниво на интерпретација кај останатите автори кај кои отворено не се споменува Чистилиште. Тоа е всушност и најкарактеристична состојба на душата на обичниот човек.

Данте и старовековната класична литература

Доколку пак, тргнеме во спротивната насока, во потрага по сликовните претстави од античките класични дела кои биле инспирација за *Божествената комедија*, секако ќе се сретнеме со имињата на староримските претхристијански

поети Овидиј и Вергилиј. Ако досега ги споменавме авторите кои ги преработуваат сличните размисли за злото и гревот, за искупувањето и прочистувањето на духот, сепак бројни се и поетите кои биле инспирација за Данте и станале дел од неговата ерудитивна перцепција. Уште во Лимбот Данте се среќава со античките претхристијански, некрстени поети, чие единствено зло е тоа што биле родени во времето пред официјализирањето на христијанството. Тука се Хомер, Овидиј, Хорациј и се разбира Вергилиј, кој станува негов учител и со самото тоа го потврдува значењето на античката поезија во *Божествената комедија*. Токму овие поети го прогласуваат Данте за еден од најголемите умови (*Пеколот*, стр. 86–120) и му го доделуваат шестото место во таа група. На трето место е поетот Овидиј кој во *Пеколот* е наречен „поет на преобразбите“. Понатаму Овидиј се појавува како очигледна инспирација и интертекстуалност кога во *Чистилиштето* (2006) Данте ја среќава Калиопа, како во песна бере цвеќе и ја споредува со Персефона во моментот кога била грабната од страна на Плутон, богот на подземјето (стр. 211). Во првото пеење пак, на *Рајот* (2006), Данте прави алузија на преобразбите на Марсиј (стр. 6) и Глаук (стр. 8), за кон крајот на истата книга да се повика на митот за Јупитер и Европа (стр. 209), преземен од *Преобразби* (2002). За Данте, Овидиј претставува, како што наведува Дискин Клеј (2014), „паганска антиципација на христијанската вистина“ (стр. 174-186).

Улогата на Вергилиј од друга страна е многу поочигледна бидејќи тој претставува и реален, физички водич на Данте низ Пеколот и Чистилиштето. Улогите на Вергилиј се мултиплицираат, тој во исто време е класичен претходник на Данте во поезијата, претставник на човековиот разум, морален модел и учител. Откако ја напушта Дидона, во шестото пеење Ајнеј се симнува во подземниот свет со пророчицата Сибила и плови по реката Стикс, среќавајќи го Херон, а потоа и триглавото чудовиште Кербер, исто како што се случува и со Данте во Пеколот. Таму Ајнеј ги среќава душите на починатите, но и на оние кои треба допрва да го заземат престолот на Рим и да го основаат градот. Но, важноста на Вергилиј исто така произлегува од фактот што не конкретно во *Ајнеидата*, туку во четвртата од *Еклогите* многу медијевалисти го гледаат претхристијанското претскажување за идното доаѓање на Христос, што му помогнало на Данте во него да види не само поет-профет, туку и да ги поврзе елементите на христијанската вера со претхристијанските пагански мотиви и поетски текстови.

Иако меѓу првите асоцијации поврзани со делото на Данте е религиозната подлога на *Божествената комедија*, која го импрегнира делото со верувањето во сферите на задгробниот живот и пат на душите, сепак митологијата е исто така неодминлива во пеењата на Данте. Навидум невозможен е обидот да се спојат верската идеологија со паганскиот предрелигиозен период на митологијата, но Данте вешто ги испреплетува мотивите, и неговите подземски

простори се исполнети со митолошки суштества. Една од причините е веројатно фикционалноста која дозволува митологијата да биде третирана како уметничка инспирација, а од друга страна бројните поети на Антиката кои се инспирација и модел за Данте, се обременети од овие митолошки слики.

Заклучок

Ние споменавме тројца претставници на нововековната литература (Гете, Блејк и Булгаков) и двајца претставници на античкото минато (*Метаморфозите* на Овидиј каде доминираат митолошките преобразби и *Ајнеидата* на Вергилиј каде јунакот се симнува во Адот), но ефектот кој Данте го остава на идните генерации е неприкосновен. *Божествената комедија* се пресликува во *Изгубениот рај* на Милтон, *Пуста земја* на Т.С.Елиот, кај В.Б.Јејтс итн.

А токму контекстот на сите манифестации кои се одржаа годинава низ Европа по повод 700 годишнината од смртта на овој сестран гениј и кои ги обединија книжевноста, сликарството, филмот, музиката, сведочат за тоа дека Данте останува да биде инспирација и за денешните уметници низ светот.

Користена литература:

- кирилица:

1. Алигиери, Д. (1988) *Пекол*. Скопје: Мисла, Култура, Македонска книга.
2. Алигиери, Д. (2006) *Чистилиште, Рај*. Скопје: Култура.
3. Блејк, В. (2013) *Избрани дела*. Скопје: Магор.
4. Булгаков, М. (1970) *Мајсторот и Маргарита*. Скопје: Нова Македонија.
5. Гете, Ј. В. (1989) *Фауст*. Скопје: Култура, Македонска книга, Мисла, Наша книга.
6. Марон, Вергилиј П. (1999) *Ајнеида*. Скопје: Култура.
7. Насон, Овидиј П. (2002) *Преобразби*. Скопје: Три.
8. Проп, В. (2009) *Морфологија на сказната*. Скопје: Македонска реч.

- латиница:

1. Auerbach, E. (2021) "11 The Discovery of Dante by Romanticism". *Time, History, and Literature: Selected Essays of Erich Auerbach*, edited by James I. Porter, Princeton: Princeton University Press, pp. 134-143. <https://doi.org/10.1515/9780691234526-014>
2. Auerbach, E. *Dante: Poet of the Secular World*. Trans. Ralph Manheim. Chicago: U of Chicago P. 1961.
3. Blake, W. (1982) *The complete poetry and prose of William Blake*. New York: Anchor Books. <https://archive.org/details/completopoetrypr00blak>

4. Clay, D. (2014) The metamorphosis of Ovid in Dante`s Divine Comedy in A Handbook to the Reception of Ovid (pp.174-186). DOI:[10.1002/9781118876169.ch12](https://doi.org/10.1002/9781118876169.ch12)
5. Hollander, R. “Dante’s Use of Aeneid I in Inferno I and II.” *Comparative Literature*, vol. 20, no. 2, [Duke University Press, University of Oregon], 1968, pp. 142–56, <https://doi.org/10.2307/1770035>.
6. Jacoff, R. and Jeffrey T. S., editors. (1991) *The poetry of allusion: Virgil and Ovid in Dante’s ‘Commedia’*. Stanford University Press.
7. Peterson, T. E. (2007) “Ovid and Parody in Dante’s ‘Inferno’”. *Annali d’Italianistica*, vol. 25, Annali d’Italianistica, Inc., pp. 203–16, <http://www.jstor.org/stable/24016162>.
8. Petro, P. (2015) “III. Mikhail Bulgakov’s The Master and Margarita: Metaphysical Satire”. in *Modern Satire: Four Studies*, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, pp. 47-72. <https://doi.org/10.1515/9783110821826-003>

